

Multikulturális kalandozás Isztambulban

A Columbia Egyetem Tanárképző Főiskola Béke Oktatási Központja (Egyesült Államok) és a Sabanci Egyetem (Törökország) együttműködésével tartották meg idén is az évente rendszeresen megszervezett békeoktatási képzést-konferenciát. Az augusztusi összejövetel műfaját azért nehéz meghatározni, mert mentes minden fontos ember által tartott üresjárat-beszédetől és formalitástól, amely másutt a „policy” miatt sokak szerint elkerülhetetlen. Konferencia ez, mert a világ sok pontjáról jönnek közös gondolkodásra, az eredmények, tapasztalatok és módszerek megosztására a tanárok, a képző és oktató szakemberek, de a civil társadalomban, az informális oktatás kereteiben tevékenykedő, a békemozgalmi aktivisták is képviseltetik magukat. A szó szoros és tágabb értelmében is színes a résztvevők összetétele. Közös a felelősségérzet és a békéért, a jobb jövőért érzett tenni akarás.

Idén a címadó téma az „*Emberi biztonság: a béke kultúrájának építése*” volt. A rövid, gondolatébresztő előadások mellett a műhelymunka volt a jellemző munkaforma, amely során a résztvevők mindvégig partnerei voltak az előadóknak. Nem különült el egymástól a „mindent tudó” intellektuálisan magasabb rendű kisebbség, és a befogadó, tanuló hallgatóság: a többség. A műhelymunka és az előadásokat követő kérdések, beszélgetések a partneri viszonyra, a kölcsönös tanulásra épültek. Nem is lehet ez máshogy olyanok között, akik annyira eltérő kultúrákból, és személyes mindennapi környezetből érkeznek. Csak ez a családi személyesség teszi lehetővé egymás mélyebb megértését, a másik fél tiszteletét és a valódi tanulást.

Jó érzés megosztani gondolatainkat, véleményünket a világ nagy kérdéseiről, átérezni a másik helyzetét, s megismerni az indiai, pakisztáni, afganisztáni, török, palesztin és izraeli, vagy éppen dél-afrikai iskolákban dolgozók gondjait, módszereit.

A rendezvény része minden esztendőben a kulturális est. Idén *Alina*, a törekeny, négy nyelven beszélő, halk szavú román lány nyűgözte le leginkább a hallgatóságot. Mély átérzéssel, angolul adta elő Kőműves Kelemen balladájának román változatát. *Olena* Ukrajnából érkezett. Keresztszemes mintájú blúza alig különbözött a – számomra legkedvesebb – beregítőtl, s az a dal, amelyet énekelt, szintén ismerősnek tűnt. Vele osztottam meg a kollégiumi szobát, arra a néhány napra, amelyre diákká vedlettünk vissza. Megtelt a szoba nevetéssel és közös titkokkal. Az éjszaka mindig rövidnek tűnt a sok megbeszélési való miatt.

Meelis Észtországból érkezett orvostanhallgató volt. Szívesen vállalta a bohóc szerepét. Vidáman táncolt, mókázott, és szinte pezsgett a lányok pillantásaitól. Arra készül, hogy részt vehessen az Orvosok Határok Nélkül Mozgalomban, s szaktudásával segítsen a rászorulóknak a világ bármely pontján. Kell is ehhez a derűlátás, az életszeretet és az elkötelező-

dés. Gyakran váltottunk cinkos pillantásokat egymással.

Litvániából egy házaspár érkezett. Kissé zárkóztak voltak, távolságtartás és érdeklődő figyelem jellemezte őket. Keveset és óvatosan beszéltek. Valahogy mások voltak. A hét második felében oldódott a kapcsolat közöttük és a többi résztvevő között. Figyelmemet először kissé külön öltözködésük vonzotta. A színpadra is ketten léptek, *Liutauras* saját, fanyar humorú, remek verseit mondta el, melyet *Rasa* tolmácsolta angolul nekünk. Isztambulban rám szóltak egy teraszról, a bazár közelében, és együtt söröztünk a busz indulásáig. Ekkor tudtam meg tőlük, róluk többet. Tanár továbbképzéseket tartanak, tankönyvet, tananyagot írnak, és mindent megtesznek a fiatal demokrácia megerősödésért a Balti-tenger partján. A békeoktatás újdonság a számukra.

Elton Albánia szülötte. Fiatal, okos és hegyek elhordására, a világ megváltására született. Közösségekben dolgozik, a demokratikus készségek fejlesztését, s az emberi jogok érvényesülését tartja fontosnak. Jól képzett diplomás és anyanyelvi szinten beszéli az angolt, amit középiskolában tanult, s később egy éves amerikai tanulmányai alatt tökéletesített. Önérzetes albán. Büszke hazája egyre képzetesebb, tehetséges ifjúságára. Optimista és szerelmes volt. Kedves és kritikus, mindig új és új szempontokat hozott a beszélgetésbe. Vibráló intellektusa miatt jó volt a közelében lenni, együtt dolgozni vele.

Eddig a kelet-közép-európai körkép. A közvetítő nemzet a török, mivel ők voltak otthon, az ő vállukat nyomta a szervezés, a házigazdára háruló összes feladat és gond. Mindennel hozzájuk fordultunk: ha nem leltük a kulcsokat, ha nem tudtuk, hogy mikor mennek a buszok Isztambulba, vagy azt, hogy miként lehet éjszaka visszajutni a kollégiumba, mi módon és hol lehet pénzt váltani, mit érdemes a kevés szabadidőben megnézni. Olyan segítőkészek voltak az önkéntes egyetemisták, hogy egyébként is öröm volt velük beszélgetni.

Engem *Kerem* várt a repülőtéren. Negyedéves fiatalember, kissé nehezen morzsolja az angol szavakat. Zavarban volt, nem tudott mit kezdeni egy „öreg-asszonnyal”. Az a feladata, hogy „összevárja” a repülőtérre érkező résztvevők kisebb csoportját, és eljuttasson bennünket az egyetemi városba, szálláshelyünkre. Egyre kavartak a bennem a törökökről élő képek. Zrínyi Ilona és a hős egri nők ellenfelei, Jumurdzsák, Mohács, Szulejmán, a Héttorony, élénkebb és halványabb olvasmányemlékeim foszlányai. Barátkozásom első gesztusa, hogy előveszem azt a listát, amelyet utazásom előtt készítettem török eredetű szavainkból. Próbáltuk közösen: ismerősek-e egy igazi töröknek. Jókat nevetünk azon is, ha ráismer, azon is, ha sehogy sem ismerős a szó alakja, vagy hangzása. Keremmel vártunk

türelmesen *Davidre*, akit egyikünk sem ismer, s aki sehoggy sem akar megérkezni. Lassú ismerkedés, kérdések, válaszok, majd játék. A közeledő magányos pasik közül próbáltuk megbecsülni, azonosítani *Davidet* annak ellenére, hogy sem a korát, sem a magasságát, sem más jellemzőjét nem ismertük. Így persze szórakoztatóbb a találgatás. Egyikünk sem nyer. *David* sehol. Majd akció: minden gép leszállt-e, van-e még bent Amerikából érkező utas? A megnyugtató válasz: a bőrröndtovábbító szalag még jár, nem zárták le, ami azt jelenti, hogy még jöhet. Újabb érdeklődés, majd a hangosbemondó hívta fel az ismeretlen *David* figyelmét arra, hogy még várják. Ezt még kétszer megismételtük, majd közel kétórai várakozás után feladtuk. Amit ebből *Keremmel* profitáltunk, az egymás jobb megismerése volt. Megtudtam: szereti az egyetemet. A szociális munka, és a szociálpolitika érdekli, szereti a zenét, és sokat olvas. Nem *Isztambulban* lakik, ahol egyébként jó színvonalú, szabadelvű az egyetem. Magas, ovális arcú fiatal, akiben nem tudom felfedezni a magyarokat nyomorgató oszmán birodalmi harcos ősöket. Nesze neked előítélet és sztereotípiá!

A belváros keskeny utcai tele voltak étteremmel, nyüzsgő színes tömeggel, a teraszokon söröző, teázó fiatalokkal, turistákkal. Bevittük a csomagokat az étterem belsejébe, majd az idegenvezetőmmé vált *Kerem* egy óra alatt megmutatta a halpiac színes forgatagát, az *Istaklal* utca és a *Taksim* környéke keleti zsidóságát. Mire visszatértünk már ott voltak a szervezők, a törökök és amerikaiak. Megtudtuk, hogy *David* önállóan fogott egy taxit és anélkül, hogy felénk egyetlen pillantást is vetett volna, elérte a „kikötőt”, azaz szálláshelyünket. *David* 28 éves afroamerikai filozófus, meleg mosollyal, harsogó nevetéssel és tele életszeretettel. A vacsorát alaposan kiérdemeltük *Keremmel*. Finom volt kárpótlási vacsora és jónak bizonyult a bor is. A török konyha remekeivel fölöttébb kellemesre sikerült az első találkozás.

Török vendéglátóim lelkesek, segítőkészek és okosak voltak. Önkéntesként dolgoztak a nyáron itt a rendezvényen. Akadt közöttük szobrásznövendék, tanár- és szociológusjelölt, zenész és énekes. Természetesen – ha a munka engedte – ők is teljes jogú résztvevői lehetnek a programnak. Hozzászóltak, kérdeztek, érdeklődtek és meséltek magukról. Válaszolnak a kurdokkal kapcsolatos kérdésekre is.

Haggit Izraelből jött, magyar gyökerekkel. Harcos, elkötelezett pedagógus és békeaktivista. Előadása mindenkit megrendített. Záró mondata most is a fülemben cseng. Reménytelennek látta a jelenlegi helyzetet. *Rolly*, a Jeruzsálemben élő arab arról beszélt, hogy minden nap félelemmel engedi gyermekét az óvodába, és minden nap külön öröm épségben együtt vacsorázni a családdal. *Sami* palesztin irodalmár, és békeközpontot vezet *Nablusban*. Csendesesen mesélte *Jordánián* át *Isztambulba* tett utazása megpróbáltatásait. Megjárta a börtönt, mégis óvatos optimista. Gyermekai békésebb jövőjéért erőn felül vál-

lal tanítást, képzéseket. A gyűlölet gyökereit nehéz kiirtani. Olyan, mint a tarack, mélyre ette magát. Az utolsó közös néhány órát együtt töltöttük *Isztambulban*, egy nagy sétával és beszélgetéssel. Elküldte nekem a novelláit és verseit.

Bessivel, aki a Dél-Afrikai Köztársaság Oktatási Minisztériumának munkatársa – mellesleg olyan, mint ha a *Porggy* és *Bess*-ből lépett volna ki – együtt vásároltunk, alkudoztunk a Nagy Bazárban. Jókat mulattunk a török árusokkal s miközöttünk kialakult kommunikációs buktatókon. Biztattuk egymást, mit vegyünk, és mit nem szabad. A sikeres közös kalandra teát ittunk.

Iraki fiatalok meséltek a nehéz helyzetről. *Jehan*, *Mohamed* és *Salam* tanulnak és tanítanak. Addig nem nyugodnak, míg béke nem lesz Irakban, míg a gyerekek és a családok nem élhetnek félelem nélkül. A színpadon önfeledt táncot jártak, a műhelybeszélgetések során bölcsnek és harcosnak mutatkoztak. Mindent tudni akartak, amivel javítani lehet a helyzeten. Sajnos nemcsak rajtuk múlik, bár bizonyára sokat számít mindaz, amit Irakban, Izraelben és Palesztinában, Afganisztánban a barátaim a biztonságért, a békéért és a jobb jövőért megtesznek.

A búcsúvacsorát a Boszporuszon hajózza ültük meg. A két part: Európa és Ázsia fénylő ünneplőbe öltözött a tiszteletünkre. A Hawaiirol érkezett *Shrylre* ez alkalommal nehezen csillapuló sírásba kezdett, nehezen küzdött meg az érzelmeivel. Ott tört ki rajta a világ igazságtalansága, kegyetlensége, amellyel a személyes kapcsolatokon, „élményeken” át kerültünk igazán közeli kapcsolatba. Mi bajunk lehet nekünk, Budapesten, vagy *Honoluluban* élőknek azokhoz képest, akik mindennap féltik szeretteiket, naponta temetnek s a kevés reménysugár fényénél próbálnak újjáépíteni, mint *Sakena* Afganisztánban?

A Boszporusz fölött szállt *Diana* hangja, akiről véletlenül derült ki, hogy saját lemeze van, amely izgalmas, ritmusos dalokat rejt. Erre táncoltunk a hajó fedélzetén, no meg természetesen török zenére. Kínai, magyar, amerikai, török és pakisztáni tanultuk a fiatal török lányoktól a hastáncot, és igyekeztünk lehetőleg mindenkiel még néhány szót váltani, utolsó kérdéseinket feltenni, poharainkat kihörpíteni. Tudtuk: itt a búcsú néhány óra múlva. Remélem, jövőre Athénban ismét ott lehetek közöttük. Régi és új barátaimmal, ugyanúgy, mint két éve Szöulban is. Most is látom azt a fát, az előadóterem falán, amelyen saját személyes vállalásaink alkotják azóta is a leveleket.

Mi lesz a következő lépés otthon, amelyet meg kell tennem, az emberi biztonságért, a jobb jövőért? Úgy gondolom, a sok kis lépés is szükséges, nem szabad csak a politikusokra hagyni mindent. A béke bennünk kezdődik.

B. Nagy Éva

(Képesszeállításunk a hátsó borítón!)